

НАЙВИЩІ БУТТЄВІ ВАРТОСТІ: БАТЬКІВЩИНА

Другою, окрім Господа, основною буттєвою вартістю для кожної нормальної спільноти та індивіда є Батьківщина. Людина осягає її передусім як природне, Богом дане середовище свого існування, свою буттєву основу, котру вивершує ланцюг органічних спільнот: сім'я – рід – плем'я (субетнос) – народ (етнос) – нація. Не випадково провідні націософи часто вживали подвійне поняття «Батьківщина-Нація», наголошуючи на метафізичній тотожності цих базових констант, в яких міститься життєве коріння й окремих осіб, і великих колективів. А історики, підкреслюючи давність етнокультурного ядра будь-якої нації, вказували на зародження перших субетносів та народів ще в добу палеоліту.

Батьківщина – це передусім нація. Вона дарує можливість земної не смертності, оскільки вплетеність індивіда в соціокультурні спільноти долає час і простір. Не випадково в художній філософії Тараса Шевченка нація розглядалася як велетенська родина – духовна, спаяна християнською любов'ю єдність «мертвих, і живих, і ненарождених земляків... в Україні і не в Україні». Для німецького філософа Фрідріха Шеллінга Батьківщина була чимсь «споконвічним».

Український мислитель Василь Іванишин запропонував визначення нації як усвідомленої та дієвої єдності людей природно-соціального (кровно-етнічного) та духовно-конвенціонального (культурно-історичного) типу, об'єднаних довкола ідеї свободи (вільного буття у власній національній державі). З цього погляду важко назвати нацією, наприклад, московський народ, котрий за весь час свого існування (від XIII-XIV ст.) так і не зміг витворити об'єднувальну національну ідею, ідею національної свободи, та власну національну державу. Цей етнос, натомість, постійно трансформується в псевдонаціональну мультикультурну спільноту – фальшиву «родину» – поневоловальною ідеєю наддержави, імперії: «третьєва Ріма», комуністичного СРСР, «євразійська прастраниця». Замість гуртуватися природною для незалежних істот любов'ю до Бога та Батьківщини, імперське населення сковують ланцюги рабства: ненависть (ксенофобія) і зверхність (шовінізм) до всього неросійського, особливо – до віль-

них особистостей і народів, та тваринний страх перед своїми вождями-рабовласниками.

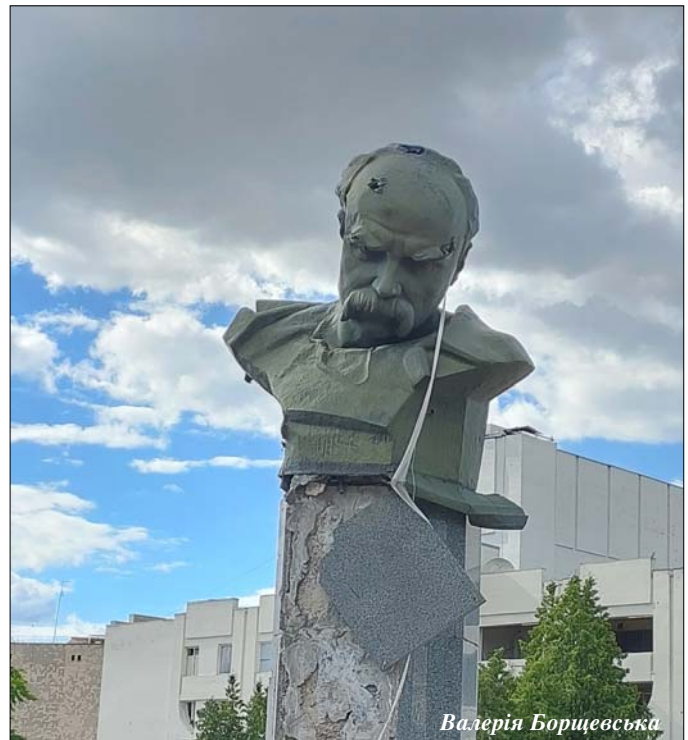
В українській та світовій філософсько-науковій традиції Вітчизна витлумачується ще й як інші буттєві дійсності. Наприклад, як рідна земля – простір, котрий є ґрунтом-основаю народу, як природа (шевченківська країна, «повита красою») і як «місце, де жили предки» (Е.Сміт). Як рідний світ – в котрому простір Батьківщини відкривається в часову перспективу, як обличчя буття. Як історія – доля народу, бо «народ, котрий не знає своєї історії, приречений на постійні поразки, виродження і загибель» (Тацит). Як мова – «дім буття» (М.Гайдеггер), бо «коли ми говоримо про споконвічність батьківщини, ми зараховуємо сюди передусім мову» (Г.-Г.Гадамер). Як художня література, бо саме вона є джерелом національного життя, екзистенції – джерелом «історично здійсненого тут-буття народу» (М.Гайдеггер). Як культура загалом – людинотворча й націотворча духовна традиція, духовнотворче передання, система національно-духовних вартостей. Як буття взагалі – котре «ніхто... не додбає і не розруйнує» (Т.Шевченко) – як пряма близькість ненав'язливої сили, як опорна основа національного суцього, як усе близьке й найближче, як архіважлива складова сутності – істина й сенс існування кожної незмаргіналізованої, не знищеної імперським чи космополітичним світоглядом, особистості або спільноти.

Батьківщина для людини – це мати. Як мати дає буття дитині, так і Вітчизна – дарує життя людині. Нація – це, як твердять націософи, одна велика родина, а її члени – діти Батьківщини. Україна для українців – «добра і рідна матір», писав Т.Шевченко, і тому застерігав тих недолюдків-малоросів, що вирішили зрадити священний духовний зв'язок із нею: «...хто матір забуває, / Того Бог крає, / Того діти цураються. / В хату не пуска-

ють. / Чужі люди проганяють, / І немає злomu / На всій землі безконечній / Веселого дому». На жаль, далеко не всі власники українських паспортів чи уродженці української землі по-справжньому є дітьми України.

У час всенародної війни за свободу із кремлівською дикунською імперією, особливо важливо усвідомлювати свій глибинний зв'язок із Вітчизною – а значить, із рідними землею, природою, світом, історією, мовою, письменством, культурою, нацією – як невичерпним джерелом життєвої сили. Якщо кожен українець буде справжньою людиною, сутнісним сином – закорінним у власну Батьківщину індивідом, якщо усвідомить, за Євгеном Маланюком, що образати Матір-Землю «ніхто не сміє – / Ні каган, ні король, ні мешканець Кремля», якщо зможе, за героїнею Ліни Костенко, «збіліти в гнів до сотого коліна!», – тоді нас чекає не лише блискуча перемога над московською звірчою ордою, напророкована великим Кобзарем, а й нове вільне життя: «...на оновленій землі / Врага не буде, суцелостата, / А буде син, і буде мати, / І будуть люде на землі».

Петро ІВАНИШИН,
Науково-ідеологічний центр імені
Дмитра Донцова

Валерія Борщевська